

A TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK KOMMUNIKÁCIÓJA A MÉDIÁBAN

Bár egészségi állapotunk nem feltétlenül tükrözi ezt, de a hazai lakosság többsége aktívan érdeklődik az egészség témája iránt. Egy, a GfK Hungária Piackutató Intézet által végzett felmérés során a megkérdezettek 77 százaléka nyilatkozott úgy, hogy többet szeretne tudni az egészségéről. Az információéhséggel párhuzamban hihetetlen mennyiségű információ áramlik felénk. Az elmúlt három évtizedben az egészségügyi kutatások száma megháromszorozódott, naponta 86 új kutatás eredményei látnak napvilágot.

gényünk az egészséggel kapcsolatos információk iránt tehát nem marad megválaszolatlan, azonban az egyre több kutatási eredmény nemhogy javítaná élelátásunkat, de bizonytalanságunkat növeli. Az *International Food Information Council* 2012-es felméréseinek eredményei szerint a megkérdezettek háromnegyede úgy érzi, hogy a táplálkozási ajánlásokban bekövetkező újabb és újabb változások (például a korábbi, óvatos koleszterinfogyasztásra vonatkozó iránymutatás eltörlése a legfrissebb amerikai ajánlásokban) összezavarják őket és megnehezítik annak eldöntését, hogyan állítsák össze étrendjüket. A felmérésben részt vettek felének véleménye szerint az adóbevallásuk

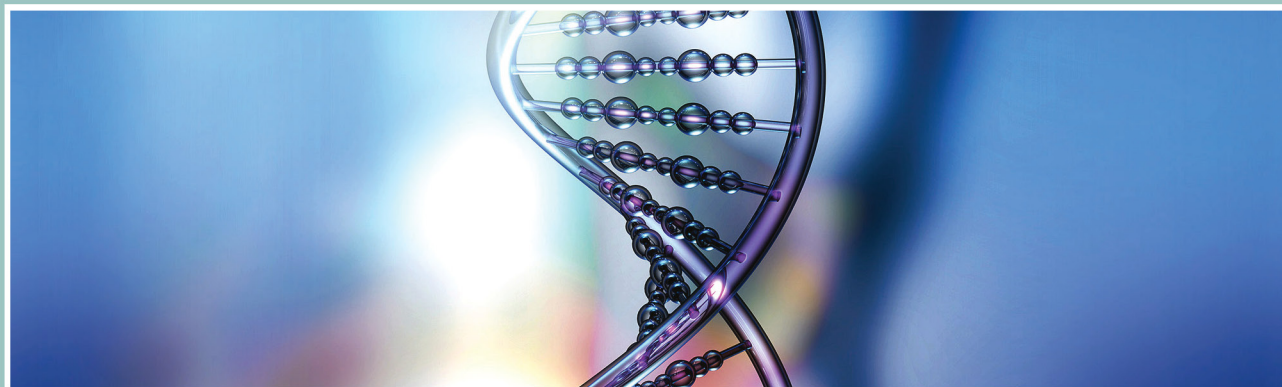
önálló elkészítése könnyebb feladat, mint annak eldöntése, mit egyenek. Legtöbbünk a nyomtatott vagy elektronikus sajtóból értesül a tudó-

szen az automatikusan hitelesnek gondolt hírek nem csupán érdeklődésünket képesek felkelteni, de választásainkat, viselkedésünket is befolyásolják.

mány legújabb vívmányairól. A média kezében ilyenformán óriási hatalom özpontosul. Ugyanakkor hatalmas felelősség is hárul rá, hi-

Az egészségügyi szakemberek és a média céljai eredendően közösek: tájékoztatni a lakosságot a tudományos kutatások eredményeiről. Azonban a cselekvés mozgatórugói és a célok elérésének mikéntje merőben más. A kutatók számára elsődlegesen fontos, hogy a közember megértse a tudományos kutatások természetét, vagyis azt, hogy milyen lehetőségei és korlátai vannak az egyes kutatási módszereknek. A média ugyanakkor az olvasók érdeklődésére leginkább számot tartó kutatási

eredményeket részesíti előnyben, esetenként függetlenül azok valódi szakmai értékétől. Nehéz feladat a nagy médiazajban felkelteni a közember figyelmét, egy hangzatos cím, érdekes első bekezdés szükséges ahhoz, hogy esetleg végig is olvassuk a cikket. Az újságírók munkája elsődlegesen abból áll, hogy felderítsék a széles tömegek által érdekesnek tartott híreket, kutatási eredményeket és megoszták ezt velünk.

Gyakran kerül azonban homokszem a tudományos eredmények interpretációjának gépezetébe a tömegmédiában. Ez a legtöbbször az alábbi esetek valamelyikéből származik.

Rendszeres a cikkek automatikus, nem kontrollált átvétele, többségében valamelyik külföldi hír- vagy életmódportál egészség, táplálkozás témájú rovatából. Ez esetben a tartalom hitelességét a forrás megjelölése validálja. Problémásak a hangzatos címek, amelyek elviszik a figyelmet a korrekt kutatási eredményekről.

Számos esetben fordul elő hogy egy-egy friss kutatás eredményeit tudományos tényként kezeli a média, függetlenül attól, hogy az adott tudományos megállapítás milyen keretek között érvényes. Például humán- vagy állatkísérletről van szó, hány alany részvételével, milyen hosszú időn át, milyen módszerrel történt a kutatás?

A közlés előtt, sokszor az idő szűkössége miatt, nem kérnek szakértői véleményt.

Jellemző a különböző trendek és divatok követése a cikkek témájá-

nak kijelölésekor annak mentén, hogy mikor éppen mi áll a közérdeklődés középpontjában. Erre példa, hogy a 70-es, 80-as években tömegével születtek a koleszterinről, zsírokról szóló írások, ma pedig rengeteget olvashatunk a cukorról.

A hiteles tájékoztatás közös érdek, melynek megvalósításában mind a médiának, mind pedig az egészségügyi szakembereknek lényeges szerep jut.

Mit tehet a média az említett homokszem elhárítása érdekében?

A hiteles tájékoztatás alapja a mértékadó források használata. Ezek közé sorolhatók például a hazai és nemzetközi egyetemek, kutatóintézetek, szakmai szervezetek, hatóságok által készített cikkek, kiadott sajtóközlemények és szakértői összefoglalók. Például az

Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA) által 2015 őszén kiadott kockázatértékelés az energiatalok és a koffein fogyasztásával kapcsolatban.

Minden esetben érdemes az eredeti közleményt, szakértői anyagot felkutatni, áttekinteni. Így kikerülhet a tudományos információk téves értelmezése, a félreértett kutatási eredmények utánközlése a nagyon gyakori külföldi cikkek átvétele esetén. Ezeken felül pedig fontos a szakértői kommentár, kontroll kérése.

Mit tehet a tudomány a hiteles tájékoztatás biztosítása érdekében?

A média által könnyen felhasználható sajtóközlemények kiadása alapvető érdek, a kutatás fő sarokpontjait összefoglaló infografikák készítése csökkentheti a téves értelmezésből eredő hibák számát. A közérthetőség, az egyértelmű és pontos megfogalmazás, például a szakkifejezések kerülése, ugyanakkor hasonlatok, számadatok használata szintén segíthet a félreértések elkerülésében. Fontos az egészségügyi szakemberek, kutatók nyitottsága a médiával való együttműködés iránt, hogy a tudomány embere kérdés esetén elérhető közelségben legyen a média számára.

Mindeközben lényeges az is, hogy mi magunk, közemberként igényesek legyünk, amikor az egészségünkkel kapcsolatos információrengetegben válogatunk. Ne feledjük, ha valami túl szép ahhoz, hogy igaz legyen, akkor általában nem is az.

SZÜCS ZSUZSANNA